

La immersió lingüística a les aules catalanes

Tot i que la llengua catalana és un element fonamental de la cultura dels Països Catalans, el seu ús no sempre ha estat normalitzat dintre del marc educatiu. Repassem la seva història recent i els reptes que se li obren al davant donades les circumstàncies i els canvis en el marc legal.

ESTHER ESCOLÁN

Superada (almenys, temporalment) l'època post-franquista, la introducció del català com a llengua vehicular a les escoles és, sens dubte, l'autèntic punt d'inflexió del procés d'immersió lingüística. Tot i així, al llarg de la història trobem antecedents del seu ús social que expliquen que, amb el temps, la llengua catalana hagi esdevingut vehicular a Catalunya, el País Valencià, les illes Balears, la franja de Ponent aragonesa i el petit municipi de El Carxe, a Múrcia (pel que fa a Espanya); algunes zones del sud de França

(la tradicional Catalunya Nord); Andorra i, tot i que en menor mesura, la ciutat italiana de l'Alguer. Territoris que, en conjunt, ocupen una superfície de 70.520 km² i sumen una població de 14,4 milions d'habitants.

Però és a partir de l'any 1978, com diem, quan la Generalitat introdueix i potencia el català com a llengua vehicular a les escoles, mesura que, com reconeix el cap del Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics del Departament d'Ensenyament, Pere Mayans, "va tornar a situar-lo com a llengua pròpia de Catalunya en el context

educatiu, tal com s'havia fet en temps de la república i, fins i tot, abans". El pes del procés de normalització lingüística a Catalunya recauria a partir d'aleshores principalment en l'escola, ja que la Llei 7/1983 de normalització lingüística només fixaria el català com a primera llengua en quatre àmbits: l'administració, la toponímia, els mitjans de comunicació públics i l'ensenyament no universitari; situació que no ha canviat substancialment amb les lleis posteriors i que fa evident, en paraules de Mayans, que "a bona part de la població l'escola és l'únic àmbit que li pot garantir un

coneixement de la llengua catalana."

El procés de reintroducció del català com a llengua vehicular, per tant, va ser gradual, especialment durant la dècada dels 80, i feia especial èmfasi en què els ciutadans poguessin conèixer de la mateixa manera les llengües castellana i catalana, raó per la qual el català havia d'esdevenir primera llengua a l'escola, tenint en compte l'omnipresència del castellà en molts altres àmbits. Aquest punt de partida el comparteix el president de la Comissió de Llengua de la Xarxa Vives d'Universitats,

**Mayans:
"Per a bona
part de la
població
l'escola és
l'únic àmbit
que li pot
garantir un
coneixement
de la llengua
catalana"**

Carles Cortés, que subratlla que "un principi bàsic de l'educació plurilingüe és que la presència de les llengües en el sistema educatiu ha de compensar els déficits lingüístics que trobem en la societat, pel que semblava clar que el català havia de prioritzar-se decididament en el si del sistema educatiu".

Convivència i enriquiment

Des del punt de vista de Cortés, "l'experiència ens mostra que allà on aquest procés d'immersió no s'ha utilitzat políticament, com és el cas de Catalunya, la societat l'ha viscut amb normalitat i ha suposat un enriquiment de l'experiència educativa dels alumnes i de les seves famílies; en canvi, quan la llengua s'ha utilitzat en la lluita partidista, com és el cas valencià i, actualment, de les illes Balears, el procés sí que pot comportar una fractura social." Sobre aquesta cohesió també opina Pere Mayans, que recorda com "l'aposta que es va fer per una sola escola era una aposta clara per la cohesió social i per no separar, com passa al País Basc o al País Valencià, per raó de llengua els alumnes."

Aquest escola única s'ha erigit des de finals del segle passat com a principal acollidora dels milers d'alumnes

immigrants que han arribat des d'aleshores i ha afavorit, per exemple, l'aprovació, el 2004, del Pla per a Llengua i la Cohesió Social, que contemplava la introducció de les anomenades *aules d'acollida* com a resposta metodològica i organitzativa a aquest nou repte educatiu. Cal matisar que l'aula ordinària és sempre l'espai de referència d'aquest alumnat, mentre que la d'acollida és un recurs per accelerar l'aprenentatge de la nova llengua, un recurs on l'administració educativa catalana no ha escatimat esforços, ja que mentre el curs 2004-2005 Catalunya comptava amb 600 aules d'acollida, el 2007-08 ja

n'existien 1.166, ateses, al seu torn, per gairebé 1.400 professors.

"Una bona acollida i integració, sense renunciar al pòsit cultural i lingüístic que cada persona novinguda té del seu lloc d'origen, el dret de tots a comptar amb les mateixes oportunitats, etc. són alguns dels elements que ens podran ajudar a dibuixar una societat catalana cohesionada, no excloent, integradora, respectuosa amb les aportacions d'aquells que vinquin de fora i, alhora, fidel a la pròpia història, a la nostra llengua i a la manera d'entendre el món que ha caracteritzat els catalans i les catalanes que al llarg de

la història hem anat forjat aquest país", explica Mayans.

Conflictes lingüístics en el si de l'escola

Però tota aquesta tasca d'acollida no sembla haver estat suficient a l'hora d'evitar la controvèrsia generada al voltant de la llengua catalana en els darrers mesos, fins al punt que algunes sentències judicials han donat la raó a aquells que, excepcionalment, han exigut que l'escola dels seus fills/es impartís classe en castellà, donat que ells/es no entenen el català. Com s'explica aquest fet? D'entrada, es tracta d'una decisió judicial que arrenca d'una sentència del Tribunal Constitucional

“amb unes clares connotacions polítiques”, apunta Mayans, que afirma que el fet d’obligar a tota una classe a fer el 25% d’assignatures en castellà si hi ha una única família que ho demani “no té en compte els resultats finals de coneixement de català i castellà que tenen els alumnes quan acaben l’ensenyament ni l’opinió de les altres famílies afectades, que no han estat escoltades, fet especialment greu quan parlem de drets”. Carles Cortés es mostra contundent en aquest sentit: “Si les persones que vénen a viure amb nosaltres volen que els seus fills i filles siguin ciutadans amb plens drets hauran d’encoratjar-los perquè aprenguin les llengües oficials, amb una especial consideració per la llengua que és pròpia del país. Si no ho fan així, els

estaran condemnats a ser ciutadans de segona categoria, encara que no ho facin d’una manera conscient.” Tenint en compte que l’educació plurilingüe té avantatges molt més enllà dels estrictaments lingüístics, el president de la Comissió de Llengua de la Xarxa Vives d’Universitats apel·la “a l’obligació dels responsables del sistema educatiu (consellers, directors i mestres) d’explicar aquesta qüestió als pares i mares d’una manera didàctica”. Cortés recorre a la pròpia definició de *sistema educatiu plurilingüe* com a part de la solució: “un sistema on totes les llengües s’han d’aprendre i han de ser, en un moment o un altre, vehicles per aprendre, ja que l’alumnat no podrà adquirir-ne la competència lingüístico-acadèmica si no les utilitza en aquest procés”.

**Cortés:
“Allà on la
immersió no
s’ha utilitzat
políticament,
el procés
ha enriquit
l’experiència
educativa”**

Diferències arreu dels Països Catalans

El procés d’introducció de la llengua catalana en l’ensenyament ha estat desigual arreu dels Països Catalans. “Mentre que a Catalunya s’ha assolit un grau bastant important de normalitat, en altres territoris els objectius s’han aconseguit només de manera parcial perquè no hi ha hagut un consens polític al voltant d’un tema que hauria d’estar al marge de l’entesa política, cosa que està provocant els retrocessos que veiem actualment”, explica el president de la Comissió de Llengua de la Xarxa Vives d’Universitats, Carles Cortés. Així s’explica el conflicte obert actualment a les illes Balears entre la comunitat educativa i els responsables de l’Administració, o el del País Valencià, que es remunta temps enrere. “La introducció del valencià com a llengua principal del sistema educatiu s’ha aconseguit parcialment, ja que només arriba a una tercera part de l’alumnat de l’ensenyament obligatori”, apunta Cortés. Aquesta tònica es reproduceix pel que fa a la presència actual del català a les aules, ja que mentre a Catalunya, “on el consens social i polític al voltant de la llengua és més clar, s’ha arribat a una situació que podem valorar en general com a bastant positiva, a les Balears s’han produït alguns moments d’equilibri i d’altres d’instabilitat i, fins i tot, de retrocès, sense oblidar el cas del País Valencià, que en general ha patit desequilibris importants”, matisa Cortés.